aña 16
no. 7
1985

SKOL & KOMUNIDAT

SIMAR
SINDIKATO DI MAESTRONAN DI ARUBA

pag. 10

Gebruik uw stem, kiest bewust, pag. 7

Heffing schoolgeld door eilandgebied mist wettelijke basis, pag. 5

Desaroyo tokante e "Inpassingsregeling ambtenaren", pag. 17

Entrevista ku SONIA GARMERS, pag. 10

Union di Sindikato, union di trahadó?, pag. 3

SKOL BÁSIKO: ta na unda bo ta bai?, pag. 8

GREENPEACE, pag. 14

redaktie: c. tromp, h. oplaat, q. maduro, j. van eer, t. pengel, j. pereira, r. reeberg, j. schwengle, kelvin augustin.
redaktie-adres: kantoor simar, sabana blanco 36.
bank skol & komunidat: a.b.n., banknr. 31.47.886.
layout en fotografie: r. de graaff.
drukker: vad.

simar, sindikato di maestronan di aruba, sabana blanco 36, pob 582, oranjestad, tel. 24219.

bestuur:
burny every, vise-presidente; mirella wijngaarden, 1° sekretario; ebby goedgedrag, 2° sekretario; gerrit besselink, 1° tesorero; dolfi kock, komisario; edgar boekhoudt, komisario.

SKOL & KOMUNIDAT

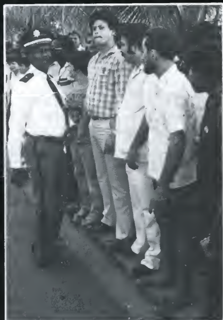
1985

aña 16 - no. 7

sindikato di maestronan di aruba

FOR DI NOS MESA DI REDAKSHON

E ultimo akshonnan, dirihí pa sindikatonan uní tanto na Aruba komo na Kòrsou tabata desepshonante. E supuesto masa ku mester a akudí pa protestá kontra e medida di entrega di 10% di salario no a presentá. Esaki na víspera di un periodo ku ta pintando su mes komo esun di mas duro ku nos a yega di konosé, sigur pa e ultimo 50 añanan.
Kiko nos por konluí di esaki? Esaki ta konsekuensia di erornan kometí riba nivel di lidernan sindikal? Of pa falta di e responsabilidat di e trahadó mes?
Naturalmente tin mas aspekto ku nos mester tene kuenta kune. Nos no tin un kontesta klave p'esaki. Loke ku nos por hasi ta tira un bista riba e faktornan ku ta hunga un papel importante den e asunto aki.

E tradishon sindikal

Pa ku e funshonamento di e gremio sindikal na Aruba nos mester menshoná ku sindikalismo ta algo di e ultimo dekadanan. Akinan nos no konose un tradishon sindikal largo, un pensamento sindikal ku a logra desaroya fuerte den tempo. Nos ta relativamente hoben den sindikalismo. Sigur pa loke ta trata e koperashon entre e diferente sindikatonan. Si nos wak kiko a pasa ku Fesina den añanan sententa nos por ripará ku un union di sindikato ta algo hopi difisil den praktika. Difisil pa varios motibo:

— **motibonan ideologiko.** Algun sindikato ta afiliá na sierto sentral sindikal. Otronan nan ta kontra tal. Ehempel den esaki ta e afiliashon na CLAT (Central Latino Mericano de Trabajadores), un afiliashon hopi diskutí. Ta konosí ku e afiliashon ku Sentralnan Internashonal den e historia di sindikalismo na Antias, tabata un di e faktornan prinsipal ku a stroba sindikatonan na Antias yega na union i koperashon.
— **motibonan polítiko partidista.** Nos ta kere ku akinan no mester di mucho

UNION DI SINDIKATO,

union di trahadó?

splikashon. Djis korda e akshonnan di aug. '77 ora algun sindikato a partisipá na e akshonnan politiko e tempo ei. Nos a yega di skirbi en ekstenso riba e topiko aki. Política partidista a yega di korumpí lidernan sindikal, desviá sindikato di e lucha sindikal i krea desunion entre sindikatonan na diferente okashon.

— **motibonan gremial.** E diferente gremionan di trahado, -arbeiders, -ambtenaren, -onderwiser, ets, ku nan mesun areglonan i nan mesun sindikato, tabata hasi union di trahadó komo tal hopi difisil. E prehuisio kontra di otro nan tabata hopi grandi.

— **motibonan personal** entre diferente lidernan sindikal. Esaki ta e.o. a konsekuensia di e influensia di política partidista den organisashonnan sindikal i tambe e diferensianan ideologiko.

Tur e motibonan aki ta hasi ku no tabatin i ainda no tin un koperashon estrecho i sinsero entre e sindikatonan. Tabatin (i den sierto sentido te ainda) mucho deskonfiansa den otro.

Un otro aspekto ta e aspekto di e 'progreso ekonomiko' den nos komunidat. Apesar ku por parse otro, pero den e ultimo añanan tabatin un kresemento relativamente grandi pa ku e aktividatnan ekonomiko den nos pais. E kantidat di plaka ku tabata sirkulando na Aruba so ta konsiderable. Alrededor di mil miyon florin pa aña. Pues e sindikatonan konsekuentemente tabata bringa pa nan parti husto den kresemento di nos ekonomía. Esaki tabata sosodé gremial, pasobra kada gremio tabatin otro sinkunstansianan ekonomiko i e lucha aki a duna tòg su frutanan (esta den benefisionan pa e trahadó).

Fuera di tur e faktornan ya menshoná mester bin dilanti e *nivel relativamente amateur di maneho sindikal* dor di hopi di nos lidernan sindikal. Esaki ta komprendibel ora bo wak ku kasi tur hende den direktiva di sindikato ta ehersé e tarea sindikal banda di nan trabou diario. Tin biaha sin ningun benefisio material. I esaki ta e problema kardinal. Manera un miembro a pone na e ultimo reunion general di Simar: E sindikatonan tambe ta traha ad hoc. No tin un planeamento i ehekushon serio di maneho den tempo di pas, pa asina enfrentá e temponan di konfrontashon ku e dunado di trabou/gobierno. Ta ora e problemanan bin na superfisie (nan tabata eksistí ya pa basta tempo), e ora ei ta purba haya otro pa enfrentá e doño di trabou/gobierno. Den otro palabra: aki den nos mes seno nos tin di aber ku e problema struktural.

Awor nos ta na víspera di un periodo masha difisil, manera ya menshoná. Nos no tin solamente un problema ekonomiko, pero tambe un insiguridat político/sosial awor ku nos ta drentando e 'status aparte'. Fuere di e malmaneho, e vandalismo gubernamental, e kambionan estatal ta bai kosta nos hopi plaka. E insiguridat político/sosial lo tin su konsekuensia pa e klima di invershon ets. Nos lo keda den un sirkulo visioso.

E kondishonnan pa un union firme ta presente.

Na yanuari kos tabata mustra manera ku e kondishonnan pa union firme di tur trahadó tabata presente. Un multitut di

mas o menos 5 mil persona a duna nan desaprobashon pa ku e maneho gubernamental i pa ku medidanan pa hisa preisnan di servisionan di gobierno ets. E multitud tabata eksigí splikashon di e.o. e plaka di belasting ku Lago a paga e ultimo añanan. Pero despues di e manifestashon masal i impreshonante aki kosnan a bolbe fria. Esaki por ta un fout di strategía sindikal. Ta ora gobierno a anunsiá su intenshon di kita plaka i otro benefisionan sekundario di e trahadó di gobierno, Gaba, Sepa i Simar a sera kabes pa konfronta gobierno. E lantamento tabata inevitable si nos wak e forma di proseder di nos gobierno insular terko. Kosnan a keda keto despues di welga di mart. Sindikatonan Uni di Aruba no tabata reuní pa motibo ku sierto sindikatonan no tabata manda representante. I tur esaki nèt den temponan sumamente difisil.

Mientrastanto gobierno a sigui ku su plannan diaboliko.

Medidanan di ousteridat a kuminsa kai den enseñansa pa ku e aña eskolar nobo ku nos ta den awor. Un insiguridat grandi tabata eksistí den e gremio di maestro di skol. Gobierno a anunsiá ku 300 pa 500 empleado publiko mester bai kas, sin duna ningun informashon al kaso, kreando paniko i konfushon serka e trahadó di gobierno. Den e edishon pasá nos a toka e asunto aki en ekstenso.

Otro kompañeronan den e sektor privá tabata entregando salario i otro benefisionan (i den hopi kasonan hasta perde trabou) pa motibo di e kaida di aktividatnan ekonomiko dor di seramento di Lago.

Nos no ta duda ku tur trahado ta konsiente di ku mester entregá. Pero e falta di perspektiva pa ku un futuro ta hasi ku nos komo trahadó ta sinti nos mes perdí, apátiko.

E apatía serka e masa trahado ta hopi grandi. Tambe komo konsekuensia di miedo di perde loke nan tin ainda (te ki dia???) Tur e promesanan bunita di e 'Status Aparte' serka e fiel keredó a disparsé. Den su luga un bashi total. Un deskonfiansa total den polítikonan. Un reakshon ku ta bin dilanti ku basta frekuensia ta: 'Mi no ta vota pa ningun partido mas. Tur ta meskos'. Akinan sindikalismo tin un tarea importante di bringa e fatalismo ku ta reina. Awor mas ku nunka e sindikatonan mester sera kabes pa bringa pa kambio di e mentalidat di miedo pa uno di partisipá riba tur nivel.

Nos ta kere ku apesar di e grado halto di represaya di nos gobierno riba tur ku ta opon'e (inkluso sindikatonan), apesar di e inseguridat político/sosial/ekonomiko grandi ku ta eksistí, apesar di falta di un tradishon largo den sindikalismo na Aruba i na Antias, nos por ta kontento ku awe tanto na Kòrsou komo na Aruba tin un union di sindikato.

Nos no a yega ainda unda nos mester ta. E kaminda pa union di trahado ta hopi largo. Nos mester tin e korahe i e determinashon di sigui lucha kontra esnan ku ta atrapá nos derechonan pa asina mehorá nos *kondishonnan di bida* den e mas amplio sentido di e palabra. ●

VRAAG EN ANTWOORD

Vraag no. 3:
Bestaat voor ouders van leerlingen van het Colegio Arubano de mogelijkheid vrijstelling te verkrijgen voor het betalen van schoolgeld?

Antwoord:
Omdat de beantwoorder van deze vraag het beter achtte het antwoord op te nemen in een apart artikel, verwijzen wij u naar de paragrafen 2 en 3 van het artikel "Heffing schoolgeld door Eilandgebied mist wettelijke basis".

- de redaktie -

Heffing schoolgeld door eilandgebied mist wettelijke basis

Reeds lange tijd verplicht het Eilandgebied de ouders van kinderen, die als leerling ingeschreven zijn aan het Colegio Arubano, tot het betalen van schoolgeld. Deze eilandelijke heffing geschiedt buiten de school om en vloeit rechtstreeks in de Eilandskas. Het wonderlijke is nu echter dat deze schoolgeldheffing, wettelijk gezien, in de lucht hangt. Wat is namelijk het geval? Aanvankelijk was de heffing gebaseerd op de Middelbaar Onderwijslandsverordening 1950 (P.B. 1950 no. 116). Hoofdstuk IV van deze verordening regelde dit onderwerp (art. 18 e.v.). Met de inwerkingtreding van de Landsverordening Voortgezet Onderwijs 1979 (P.B. 1979 no. 29) is de Middelbaar Onderwijslandsverordening als niet meer van toepassing zijnde verklaard. In de slot- en overgangsbepalingen (art. 102 lid 4) is ondermeer opgenomen dat "te rekenen van 1 augustus 1973 vervallen de Middelbaar Onderwijsverordening 1950 en de Onderwijsverordening 1935 (P.B. 1954 no. 43) en de uit kracht daarvan gegeven voorschriften".
Dus ook al zou er een nadere eilandsregeling bestaan, hetgeen niet het geval is, dan zou die eveneens vervallen zijn verklaard. Hieruit volgt dus dat sinds de inwerkingtreding van de Landsverordening Voortgezet Onderwijs de schoolgeldheffing op geen enkele wettelijke regeling is gebaseerd. Dit lijkt een onmogelijke situatie, die om een oplossing vraagt.
Alvorens de mogelijkheden naar voren te brengen, eerst een opmerking over de totale opbrengst per jaar aan schoolgeld. Gaan we uit van een duizendtal leerlingen, waarvoor de ouders gemiddeld f. 250,- betalen, terwijl een correctie toegepast wordt verband met verleende vrijstellingen of verminderingen, dan kan de totaalopbrengst, indien alle bedragen ook werkelijk geïnd worden, geschat worden op f. 200.000,- per jaar. Als we bedenken dat de kosten van het HAVO/VWO-onderwijs op Aruba rond 5 miljoen gulden per jaar bedragen, dan betekent dit dat zo'n 4% gedekt wordt door de schoolgeldheffing. Dit rekensommetje alleen al geeft aanleiding tot de gedachte het schoolgeld af te schaffen.
Immers waarom alleen de HAVO-VWO leerlingen (de ouders!) schoolgeld laten betalen, terwijl elke andere leerling (ouder) daarvan geen last heeft. Bovendien zijn de kosten voor de ouders van leerlingen die op het Colegio Arubano zijn ingeschreven, al beduidend hoger dan die voor de ouders waarvan de kinderen andere scholen bezoeken. Tenslotte kan men zich afvragen of de opbrengst aan schoolgeld, zijnde slechts 1% van de totale onderwijsbegroting van Aruba, wel de moeite van het incasseren waard is. Een scherp uitgebalanceerde, evenwichtige onderwijsbegroting kan de schoolgeldheffing als het ware laten vervliegen.
Het zal duidelijk zijn dat wij een grote voorstander zijn deze, toch al niet legale, heffing te laten verdwijnen.
Bovendien komen er steeds meer ouders in problemen bij het voldoen ervan. Van de later aan de orde komende vrijstelling zal nu en in de toekomst een veelvuldiger gebruik gemaakt (moeten) worden
Een in feite overbodige opmerking is, dat, mocht het Eilandgebied besluiten de schoolgeldheffing te handhaven, deze een wettelijke basis dient te krijgen.

1. Inhoud van de schoolgeldregeling

Daar de heffing nog steeds plaatsvindt, verdient het aanbeveling de belangrijkste bepalingen hieromtrent, alhoewel vervallen verklaard, even de revue te laten passeren.

Zoals hierboven reeds vermeld is, dient elke ouder, voogd of verzorger, die een kind als leerling heeft ingeschreven aan het Colegio Arubano, schoolgeld te betalen.
De heffing geschiedt naar het belastbare inkomen, d.w.z. dat inkomen waarvoor men in verband met de inkomstenbelasting definitief wordt aangeslagen. Het heffingsjaar valt samen met het schooljaar en bedraagt f. 96,- bij een belastbaar inkomen van f. 5000,- of minder. Voor elke f. 1.000,- of gedeelte daarvan boven f. 5.000,- is f. 12,- meer verschuldigd, met een maximum van f. 396,-. In het geval dat er geen belastbaar inkomen bestaat,

→

bedraagt het jaarlijks schoolgeld f. 96,- (zie echter par. 2 i.v.m. de vrijstellingsregeling).

In tabelvorm (tabel I):

belastbaar inkomen	schoolgeld-heffing
f. 5.000,- of minder	f. 96,-
f. 10.000,-	f. 156,-
f. 20.000,-	f. 276,-
f. 30.000,- of meer	f. 396,-

Zijn er meer kinderen uit één gezin op het Colegio Arubano ingeschreven, dan wordt voor het eerste kind 100%, voor het tweede 75%, voor het derde 50% en voor het vierde en ieder volgend kind 25% van het verschuldigde schoolgeld geheven. Hierbij wordt het oudste kind als het eerste beschouwd, terwijl de overige kinderen naar afdalende leeftijden in aanmerking worden genomen. Is het kind slechts een deel van het schooljaar ingeschreven, dan vindt betaling van het schoolgeld slechts voor dat gedeelte plaats. (Wel afronding in geheel aantal maanden). Af- of inschrijving moet daarom officieel op de schooladministratie geschieden. Geen schoolgeld is verschuldigd over de periode dat een kind ziek is; wel moet de ziekte langer geduurd hebben dan twee maanden, terwijl in dat geval tevens een geneeskundige verklaring wordt geëist.
Omdat de schoolgeldheffing voor vele gezinnen een extra zware belasting betekent, is het van belang te weten dat er, ironisch genoeg, wel een uitvoerige eilandelijke regeling bestaat die de vrijstelling of vermindering van het schoolgeld bepaalt.

2. Vrijstelling of vermindering van schoolgeld en andere kosten

Dezelfde hiervoor genoemde en dus ingetrokken Middelbaar Onderwijslandsverordening bevatte in Hoofdstuk V een aantal bepalingen gericht op de mogelijkheid van vrijstelling of vermindering van schoolgeld, alsmede van vervoerskosten en tevens op de mogelijkheid in aanmerking te komen voor een vergoeding met betrekking tot de aanschaf van boeken. Deze bepalingen zijn nader uitgewerkt in een eilandsbesluit dat onlangs nog is gewijzigd.
Nadrukkelijk wordt daarin vermeld, dat het Eilandgebied, onder hierna te vermelden voorwaarden, geheel of gedeeltelijke vrijstelling van schoolgeld verleent, een buskaart verstrekt voor kosteloos transport en een subsidie geeft inzake kosten voor aanschaf van schoolboeken. Alhoewel dit een drietal verschillende soorten onkosten betreft, wordt in de meeste gevallen de aanvraag voor subsidie van al deze kosten tegelijk ingediend. Hiertoe dient een formulier ingevuld te worden, dat voorzien van een zegel van f. 1,- moet worden ingeleverd bij Onderwijszaken, Oranjestraat 28, Oranjestad. Dit formulier is verkrijgbaar bij de schooladministratie van Colegio Arubano, of bij Onderwijszaken zelf.
Zoals vermeld wordt subsidie verleend voor een drietal categorieën onkosten.

a. **schoolgeld**
Wanneer komt men nu in aanmerking voor vrijstelling of vermindering van deze heffing? Dit is afhankelijk van het belastbaar inkomen, d.i. het bruto jaarinkomen, verminderd met alle buitengewone en persoonlijke lasten (die dan ook op het belasting-aangiftebiljet aangegeven dienen te worden), oftewel het inkomen waarover men uiteindelijk belasting moet betalen. In de volgende tabel II, een bijlage van het hiervoorgenoemde Eilandsbesluit, kan men aflezen dat ouders met een belastbaar jaarinkomen van minder dan f. 25.000,- al recht hebben op een vermindering van het schoolgeld met een bepaald percentage.

TABEL II: VERMINDERINGSPERCENTAGES

INKOMEN	%	%	%	%	%	%
24501 – 25000						
24001 – 24500						
23501 – 24000						
23001 – 23500						
22501 – 23000						
22001 – 22500						20
21501 – 22000					20	40
21001 – 21500				20	40	60
20501 – 21000			20	40	60	80
20001 – 20500		20	40	60	80	100
19501 – 20000	20	40	60	80	100	100
19001 – 19500	40	60	80	100	100	100
18501 – 19000	60	80	100	100	100	100
18001 – 18500	80	100	100	100	100	100
18000	100	100	100	100	100	100
Aantal minderjarige kinderen	1	2	3	4	5	6

Is het belastbaar inkomen minder dan f. 18.000 per jaar, dan wordt men volledig van het betalen van schoolgeld vrijgesteld. Alhoewel de verminderingspercentages gemakkelijk zijn af te lezen, volgt nu toch een voorbeeld, ook al omdat het verminderingspercentage afhankelijk is van het aantal minderjarige kinderen (jonger dan 18 jaar) per gezin.
Stel: een gezin telt twee kinderen, waarvan er één leerling is van Colegio Arubano.
Het belastbare jaarinkomen, waarvan de grootte door de Inspektie der Belastingen vastgesteld dient te worden, bedraagt f. 20.000,-.
De vermindering bedraagt dan 20%. De ouders betalen f. 276,- (zie tabel I) minus f. 55,20 (zie tabel II) oftewel f. 220,80.
Telt dit gezin zes in plaats van twee kinderen, dan wordt men geheel vrijgesteld van het betalen van schoolgeld.
Bovendien geldt de regel dat als men voor het eerste kind is vrijgesteld, dit automatisch geldt voor de andere kinderen, die aan het Colegio Arubano zijn ingeschreven.

b. **bijdrage in de kosten van aanschaf van schoolboeken**
Als voldaan wordt aan de onder a. vermelde voorwaarden, komt men eveneens in aanmerking voor een tegemoetkoming in de kosten van aanschaf van schoolboeken.

De bijdragen zijn:
1. voor de brugklas HAVO/VWO: maximaal f. 300,- per schooljaar;
2. voor de 2e en 3e klassen HAVO/VWO: maximaal f. 180,- per schooljaar;
3. voor de 4e, 5e en 6e klassen HAVO/VWO: maximaal f. 400,- per schooljaar.

c. **kosteloos busvervoer**
In voorkomende gevallen komt men, opnieuw als voldaan wordt aan de onder a. genoemde voorwaarden, tenslotte ook in aanmerking voor kosteloos transport. Een b.v. te Brazil wonende leerling van Colegio Arubano ontvangt dan elke maand een gratis buskaart.

3. **Procedure ter verkrijging vrijstelling c.q. subsidie**
Hebben de ouders een belastbaar inkomen, dat in de tabel II voorkomt, dan kan men in aanmerking komen voor een

→

tegemoetkoming in de kosten van transport, schoolgeld en aanschaf van boeken.
Welke weg moet nu bewandeld worden?
Zoals uit het volgende blijkt, dient men wel een aantal instanties af te gaan, doch het geheel hoeft, naar hetgeen door funktionarissen van Onderwijszaken is meegedeeld, niet langer dan twee à drie weken te duren. Het is dus van belang enkele weken voor het begin van het schooljaar de aanvraag gereed te maken en in te dienen.
Het volgende moet achtereenvolgens gebeuren:

a. ophalen van een aanvraagformulier (verkrijgbaar bij de schooladministratie) en zegel van f. 1,-
b. formulier, volledig ingevuld, tonen aan de afdeling Onderwijszaken (Oranjestraat 28, Playa)
c. formulier bij "Bevolkingsregister" laten aanvullen en afstempelen
d. bij Inspektie der Belastingen het belastbaar inkomen opvragen en laten invullen op het aanvraagformulier; ook hier wordt het formulier voorzien van een stempel
e. formulier afgeven bij Onderwijszaken, alwaar het Hoofd, na het geven van een advies, dit doorstuurt naar het Bestuurscollege.
f. beslissing Bestuurscollege.

4. Slot

Hiervóór is aangegeven waarom wij voorstander zijn het gehele instituut schoolgeld af te schaffen. Het vormt een extra zware belasting voor de ouders en de opbrengsten zijn praktisch te verwaarlozen, als men die plaatst tegenover de totale onderwijsuitgaven.
Een herschikking en herbeoordeling van de afzonderlijke posten op de onderwijsbegroting moet tot eliminatie van de schoolgeldheffing kunnen leiden, nog afgezien van het feit dat de heffing niet berust op een wettelijke basis.
Of is het de bedoeling de schoolgeldheffing per 1 januari a.s. geruisloos te laten verdwijnen?
Wij zouden het daarmee eens zijn!

p. pronk ●

GEBRUIK UW STEM, KIES BEWUST!

Een citaat uit Skol & Komunidat december 1982: Van het bestuur:

"In plaats van een onderwijsbeleid gericht op stimulering van het onderwijs, verbetering en opbouw, vindt er een afbraakpolitiek plaats, die op de eerste plaats te wijten is aan het totale gebrek aan belangstelling voor het onderwijs van dit eilandsbestuur.
We heten een democratisch staatsbestel te hebben, maar als de zekerheden, die in zo'n stelsel ingebouwd zijn voor een deel niet meer functioneren, dan ontstaat er langzaam maar zeker een grote rechtsonzekerheid.
Het Bestuur van de SIMAR maakt zich niet alleen zorgen over de koers die ons onderwijs moet volgen in de toekomst maar ook over de rechtspositie van haar leden" (einde citaat december 1982).

We zitten nu in oktober 1985. Drie jaar geleden constateerde het toenmalige bestuur, dat er afbraakpolitiek plaats vond v.w.b. het onderwijs en er rechtsonzekerheid ontstond.
We hebben in het vorige nummer van dit blad gewezen op de willekeurige en ad hoc- maatregelen van de gedeputeerde van onderwijs. U ondervindt dagelijks de consequenties.
We hebben de afgelopen tijd kunnen ervaren, dat deze gedeputeerde voor onderwijs niet alleen geen hart heeft voor het onderwijs, maar, gesanctioneerd door het Bestuurscollege, telkens weer op zeer arrogante wijze elk verzoek van onze vakbond om aan tafel te gaan zitten, naast zich neerlegt, *zoals dit B.C. ook uitspraken van het gerecht naast zich neerlegt*.
In de rechtszaak van de SIMAR tegen het B.C. i.v.m. ontslagen leden, stelde de rechter in zijn tussenvonnis van 14 augustus j.l., dat er overleg moet plaatsvinden.
SIMAR stuurde twee verzoeken aan het B.C. Er gebeurde niets.
In de uitspraak in deze zaak op 20 september stelt de rechter dat het B.C. het protocol van 7 maart 1985 niet nakomt en dat duidelijk blijkt, *dat het B.C. niet van plan is met de SIMAR te overleggen en daarom handelt in strijd met de algemene beginselen van behoorlijk bestuur, in strijd met het rechtszekerheidsbeginsel en eveneens in strijd met het fairplay-beginsel.*
De betreffende beslissingen (van het B.C.) om de arbeidsovereenkomsten niet te verlengen zijn daarom nietig.

Moeizame besprekingen.

Tot zover de rechter. SIMAR heeft weer, wel gehoor gevend aan de uitspraak van het gerecht, het B.C. dringend verzocht te onderhandelen. Misschien hoeft dat niet meer met dit B.C., dat rechterlijke uitspraken naast zich neerlegt en overeenkomsten met vakbonden aan haar sloffen afveegt.

We citeren nu uit de Skol & Komunidat van *november 1983* waarin het toenmalige bestuur waarschuwend signaleerde: "Het feit, dat er een *grondwet* komt, waarin alle mogelijke rechten van de burger vastgesteld zijn, is *geen garantie* dat deze *rechten niet worden aangetast door politici*.
Een belangrijke vereiste is, dat er een klmaat heerst waarin afwijkende meningen verkondigt kunnen worden, waarin er rekening wordt gehouden met de meningen van minderheden, waarin er geen plaats is voor diskriminatie van welke aard dan ook en waarin de fundamentele vrijheden van allen gerespekteerd worden.
niet zo nauw met de fundamentele rechten van anderen en de tolerantie t.a.v. minderheidsgroepen neemt af".

"Elke vorm van kritiek wordt overschreeuwd: degenen, die het wagen kritiek te leveren worden geïntimeerd".
"In een dergelijke situatie moet je als vakbond de gelederen sluiten om niet ten onder te gaan en om mee te werken aan een wending ten goede" (Tot zover het bestuur in 1983)

Leden van de SIMAR: het is triest dat jaar in jaar uit de verschillende besturen dezelfde waarschuwingen moeten herhalen.
In een ledenvergadering op 9 september j.l. hebben de leden dan ook unaniem besloten, dat er een verandering moet komen. *Deze regeerders mogen niet meer regeren.*
Het land Aruba heeft in 1986 capabele mensen nodig, bestuurders die vooral in deze crisistijd het volk naar waarheid informeren, respect tonen voor de vakbonden en bereid zijn alle geledingen van de gemeenschap inspraak en participatie te geven.
Meer dan ooit moet iedereen gebruik maken van zijn stemrecht. Iedereen moet door te stemmen een vonnis vellen over het wanbeleid van de afgelopen jaren.

Gebruik uw stem en kies bewust, om door Uw keuze te zorgen, dat 1986 geen Status Aparte van de dictatuur wordt. ●

SKOL BÁSIKO:

PROBLEMANAN GRANDI DEN NOS ENSEÑANSA BÁSIKO

ta na unda bo ta bai?

Kontra di tur konseho i krítika den henter komunidat, gobierno a disidí di tuma medida tòg den nos enseñansa básiko.
A hasi e klasnan mas grandi. Esaki a kousa ku mester a sera diferente skol públiko.
SKOA a "solushoná" e problema (esta ku lo mester a kita un kantidat di hende di trabou) dor di krea e fenómeno di "deeltijdbanen". Esaki a resultá den situashonnan unda tin 4 te 7 maestro ta duna les den un klas: situashonnan apsurdo. Nos ta kere ku e medidanan aki ta kousa un KAOS den nos enseñansa básiko.
Esaki pa motibo ku nos enseñansa básiko aki na Aruba (i Antias) semper kaba tabata un tipo di enseñansa ku hopi problema.
Den e artíkulo aki nos ta elaborá un tiki mas riba e problemanan ku ya hopi tempo kaba ta reina den nos enseñansa básiko i pa kua gobierno lo mester a buska solushonnan ya dia bieu kaba .....

E importansia di skol básiko

Ku skol básiko ta importante ta konosí pa un i tur.
Sin un bon skol básiko, un mucha no tin hopi chèns den enseñansa sekundario i avansá. Si tin problema den skol básiko, lo tin problema tambe den e skolnan pa enseñansa sekundario.
Pero aparte di esaki, mester realisa ku hopi mucha no ta haña mas enseñansa ku solamente skol básiko. Tin hopi mucha ku despues di 6e klas, i asta tin biaha despues di 5e klas, no ta bai skol mas. Asina nos ta haña ku un parti basta importante di nos forsa laboral ta hende ku tin skol básiko só.
Esaki ta otro motibo dikon e skol básiko mester ta mas mihó posibel. Laga nos repasá en korto e problemanan di nos skol básiko.

E idioma straño

Te ainda e enseñansa ta den un idioma ku ta kompletamente straño pa e muchanan.
Na un edat di 6 aña e mucha tin ku siña papia, skirbi, komprondé i lesa un idioma ku e no konosé. Nos konosé e situashon aki pa asina tanto tempo kaba, ku tin hende ta kere ku esaki ta normal. Pero esei ta leu di ta e kaso.
Al kontrario, na tur parti di mundo a rekonosé ku muchanan tin derecho riba enseñansa den nan idioma maternal.
Sigur den e promé klasnan di enseñansa básiko.
E hulandes na skol ta hasi ku e muchanan ku ta papia papiamento na kas ta presta mas malo. E hulandes ta hasi tambe ku e muchanan ta perde smak di hasi huiswerk, smak di studia, smak di puntra algo den klas i pa habri boka i papia. Te asta e hulandes ta hasi ku hopi bes nos muchanan tin un atitut mas pasivo, en komparashon ku muchanan den otro pais,, ku si ta haña les den nan idioma maternal.
Tur hende ta bisa ku antes sí muchanan tabata siña hulandes.
Pero si esei lo tabata e kaso, anto dikón parti mayor di nos pueblo no ta dominá e hulandes sufisiente i no ta gusta e hulandes?
Nos ta lansa un krítika fuerte riba e falta di maneho di parti di gobierno pa ku idioma.
Riba e punto aki gobierno a demostrá bon kla ta kon e ta laga su pueblo i nos muchanan na kaya. I kon poko nos gobierno tin interes di nos muchanan ku ta papia papiamento na kas, na pecho. Aña tras di aña a ignorá tur konseho, di tur eksperto pa ku idioma. Unesco, sra. Prins-Winkel i resientemente sr. Fodale; ta tur a kanta e mesun kanshon. Gobierno no kier skucha.

E problema di buki i metodónan bieu

Skol básiko tin ku traha hopi bes ku bukinan ku ya pa hopi aña ta den uso kaba. Ta tur aña tin ku plak buki i pone kaft nobo. I esaki ta andando pa asina tanto tempo kaba, ku un djis un tin nada pa plak mas. Pero, no ta di pafó so e bukinan ta bieu. E kontenido tambe den hopi kaso ta bieu. Es desir ku hopi buki ku nos ta usando den skol, ta buki ku a traha mas ku 30 aña pasá i ya ta hopi atrasá. Entre otro nan ta trata mucho poko di historia, kultura, geografía i bida arubiano. Te asta nos ta tribi pa bisa ku hopi di e buki ku ta usá te awe, *ta desformá* nos muchana i enbes di siñ'e orguyo pa su mes, ta sin'é sentimiento di inferioridat.
Pa kolmo den hopi buki tin kos skirbi ku no ta berdat mas.
Maestronan ta hasi lokual nan por i a traha hopi material i buki pa usa den skol. Pero e trabou ta mucho grandi i no por hasié solamente den tempo liber.

E kantidat grandi di mucha ku ta keda sinta.

Pa nos komo maestro di skol semper ta masha straño pa ripara kon poko hende ta realisa nan mes kuanto mucha ta keda sinta den skol. I tòg esaki ta un di problemanan mas bisto den nos skol básiko.
Na aña 1978 tabat'asina ku di kada 8 mucha, un ta keda sinta. Pió: tin masha hopi mucha ku no ta keda sinta djis un bes .., pero dós, te trés bes.
Ta dikón tanto mucha ta keda sinta den nos skolnan? Esaki ta pa diferente motibo. Un motibo ta e idioma straño ku e muchanan no konose. Pero otro motibo hopi importante ta tambe nos struktura di enseñansa, ku ta forsa tur mucha pa siña mes tanto kos, den mes tanto tempo, na mesun manera.
Pero esun ku sa algo di mucha, sa ku muchanan ta diferente den siñamento. Esun ta siña un poko mas poko-poko, e otro mas lihé, lokual no kier men nesesariamente ku esun ta mas bobo ku e otro. Esun mester di un poko mas atenshon, e otro por siña mas riba su mes.
Keda sinta ta un problema grandi!
Na promé lugá, pasobra e ta kosta gobierno masha hopi plaka. Na di dos lugá, pasobra den hopi kaso, e no ta drecha e situashon pa e mucha, pero ta duna e mucha mas desgusto den enseñansa.
Ya ta kasi 10 aña pasá ku ekspertonan di UNESCO a traha un rapòrt tokante e problemanan den nos enseñansa pa nos gobierno ku pa motibo di e kantidat grandi di mucha ku ta keda sinta, gobierno ta pagando 4,6 miyon di mas na su enseñansa.
Si nos *no* tabata konose e problema di keda sinta, gobierno lo a spar 20% di e plaka ku e ta gasta na enseñansa.
UNESCO a rekomenda gobierno seriamente pa solushona e problema aki.
Awe, mas o menos 10 aña despues, nos tin ku remarka ku esaki ta otro tereno mas, unda gobierno a ignora konsehonan serio i a laga enseñansa pa su kuenta.

E problema di desigualdat

E problema di desigualdat den enseñansa ta un problema hopi bieu, no ta kos di awó. Ya for di antes tabata asina ku ta yiu di sierto hende, sierto famía, tabata haña chèns di sigi studia mas aleu, pa bai mulo of HBS. Nos hendenan grandi tur ta kòrda bon-bon, ta kon antes tabata hasi distinshon. Si bo no tabat'in e fam of e

→

koló, bo no tabata haña chèns pa kontinuá e studio. Ta masha importante pa kòrda esaki. Sigur ora nos tende algun señores polítiko rekòrda ku den tempo di nan tempo, nan a bai skol ku 40 te 50 mucha den klas i nan a siña "bon-bon". Polítikonan ta bisa: "Ata tal a bira dokter, ata ta; a bira hurista". Pero e shon polítikonan ta lubida di konta pueblo ku ta riba dedenan di un man bo por konta ta kuanto di e muchanan ku a bai skol básiko den e tempo ei, enberdat a bira dokter, hurista. Ta kuanto di e muchanan di e tempo ei no a keda sin enseñansa despues di skol básiko, ta kuanto di e muchanan no a pèrdé chèns pa sigui skol avansá, te pa awe nan por gosa di posishon meskos hopi di nos shonnan polítiko. Ta kuanto mucha no mester a sinta den e "domme rij"; esta e rij di olvido.

I anke ku ela mengua hopi durante di añanan, tòg te awe e desigualdat den enseñansa ta eksistí. Te awe ta asina ku sierto muchanan ta haña mas chèns ku otro mucha den enseñansa. Investigashonnan ta mustra ku e problemanan den nos enseñansa ta dal sierto muchanan mas duro ku otro muchanan. E muchanan ku ta sufri mas ta en espesial e muchanan di famíanan ku entrada mas abou, famíanan ku menos rekurso i pues ku menos oportunidat pa brinda nan yiunan tur posibilidat pa desaroyo.

Un gobierno ku ta propagá ku e ta traha tambe pa e "hòmber chikito", ta su deber pa dediká atenshon na esaki. Ta su deber pa krea tur fasilidatnan èkstra, provishonnan spesial pa asina evitá ku ta nèt e yiunan di e "hòmber chikito" ta esunnan ku ta haña e slanan mas duro den enseñansa.

E problemanan sosial

Problemanan na kas ta hasi ku muchanan ta komportá nan mes mas difisil, tambe na skol.

Mas tanto problema tin na kas, mas tanto problema tin na skol. Sin eksaherá por bisa ku enseñansa básiko i enseñansa en general ta topando problemanan sosial mucho mas grandi ku antes.

Ku esaki ta asina, no mester straña ningun hende. E komunidat di awendia a kambia drástikamente en komparashon ku e komunidat di antes. E komunidat di awendia en general konosé mucho mas problema ku antes. Problemanan sosial manera famíanan kibrá i divorsiá, maltrato di kasá y yiunan den kas, alkoholismo di mayornan i yiunan. Problemanan grandi di kriminalidat i droga.

Tin tambe hopi mas influensianan di afó; televishon, video, revista; tur esakinan den hopi kaso ta hasi ku e influensia di e mayornan riba nan yiunan a bira menos i problemanan entre mayornan i yiunan a para bira mucho mas hopi ku antes.

Den e komunidat di awendia ta mucho mas difisil pa muchanan siña mantené e normanan korekto, pa hasi e distinkshon entre kiko por i kiko no por.

Nos tur sa di e tantísimo mal *ehempelnan*, den nos komunidat. Polítikonan, gobernantenan i otro personanan den posishonanan klave di nos komunidat ta komplisé di korupshon i otro aktonan inkorekto.

Balornan manera di traha duro, respèt pa próhimo, balor di yuda den famía,

balornan manera yuda otro i koperativismo no ta balornan ku ta wordu aksentuá mas. Al kontrario, kosnan manera eksihí sin prestá, 'probecho personal', 'biba bon i lubidá mayán', ta loke ta wordu stimulá. Esei ta e éhèmpelnan ku nos ta haña.

I tur e problemanan aki ta reflehá nan mes den enseñansa; e muchanan di awendia no ta e muchanan di 20 of 10 aña pasa. Maestronan di awendia ta haña nan mes konfrontá ku diferente tipo di problema ku e maestro di 15 a 20 aña pasá lo no a soña di topa, por éhèmpel e fenomeno di embaraso hubenil, ku ta birando un problema grandi.

Awendia enseñansa tin un tarea edukashonal mucho mas pisá. Esta mester siña e mucha kon pa "deal" ku problemanan serio den bida. Ta pa e motibo aki nos ta bisa ku no por kompará sin mas e enseñansa di antes ku e enseñansa di awe. Na tur e polítikonan ku ta reklamá ku den nán tempo, nan sí a traha masha bon ku 40 te 50 mucha den klas, nos kier a puntra nan si den nan tempo tambe tabat'in e problemanan ku awendia nos konosé.

Nos ta prógnostika ku e problemanan sosial den nos komunidat lo bira mas i mas grandi, sigur si tene na bista e krisis ku nos ta pasando den dje i e medidanan pisá ku a tuma i ku lo tin di bai tuma ainda i ku lo baha e nivel di bida i lo trese hopi hende den problema.

I ora ku esaki sosodé, enseñansa tambe ta bira mas problemátiko. Desempleo lo trese kuné más frustrashon den kas, ku lo resulta den más maltrato, más vandalismo, más problema di droga. I muy probablemente, más kibramento di famía, pues más situashonnan instabil pa muchanan.

Esaki lo bai eksihí mas atenshon individual, pasobra kada mucha lo tin su propio problema.

E problemanan den siñamento

Finalmente tin ku remarká ku den skol básiko tin hopi mucha ku problema. Problema entre otro den lesamento i rek. Tin hopi mucha tambe ku problema di komportashon, mucha ku ta hopi agresivo i no sa kon pa komportá su mes den klas, of kon pa sera amistat.

Aparte di un maetro motivá i interesá den e muchanan aki, ayudo profeshonal ta indespensabel i alabes provishonnan ekstra ta nesesario. Te aworaki sin embargo esakinan ta insufisiente.

Nesesidat di rekapasitashon di maestronan

Aparte di e problemanan ya deskribí, den nos enseñansa básiko ta hasi tambe un nesesidat enorme na rekapasitashon di nos maestronan.

Ku esaki nos kiermen ku mester duna e maestronan e chèns pa refreská nan

(Kontiná na pag. 13)

SONIA GARMERS:

Sonia Garmers 30 aña eskritora

Sonia Garmers-Justina a nase na Kòrsou dia 9 di yanüari 1933. Despues di su eksamen di MULO el a bai traha den un libreria. Ku binti aña el a kasa.
El a kuminsa skirbi kuenta pa mucha na Papiamento na 1955, i e mes aña el a publiká su promé buki. Esei tabata "Tantan Nini... ta conta".
Despues a sigui:
"Conta cuenta, nr. 1"
"Cuentanan pa mucha, nr. 1"
"Conta cuenta, nr. 2"
"Cuentanan pa mucha, nr. 2"
"Un makutu yen de cuenta" na 1960, loke Sonia mes ta haña esun di mas bunita. Pero lamentablemente esei tabata e último buki di mucha na Papiamento ku Sonia a skirbi.
Despues el a publiká hunto ku Nydia Ecury i Mila Palm na 1972 "Tres Rosea". Hunto ku Hanny Lim el a saka dos buki tokante "Brua".
Na 1975 Sonia a kuminsá skirbi na Hulandes. Nos a puntr'e dikon. *"E hendenan no tabata kumpra buki na Papiamento.* Benta tabata bai masha malo mes, i debe na drukkerij tabata krese. Bo mes mester hiba bo bukinan na e librerianan. Kobra tabata un problema grandi, pasobra semper tin buki ta kai tras di toonbank, di algun kaft a kita, nan a horta dos ... i di loke a resta nan no a bende kasi nada. Ta bon ku ta na fraternan mi tabata imprenta mi bukinan, pasobra e fraternan no tabata manda bo abogado, ni manda deurwaarder ku ta ordená bo paga "in naam der koningin". Ora e fraternan a bende e drukkerij, Sonia a disidí di no skirbi mas na Papiamento,
Loke sí ta bende bon te awe, ta su bukinan di kushiná, na Papiamento. Públiko semper a gusta su bukinan di kuenta di mucha si, pero e problema ta ku no tin e tradishon di kumpra buki: "Un hende ta kumpra un ehemplar, e ta les'e i ora e ta kla ku ne e ta pas'e pa otro. Asina e buki ta pasa di un man pa otro. E hendenan ta lesa bo buki si, pero bo no ta bende nada. Pero un autor mester biba tambe".

Di Papiamento pa Hulandes

Desapuntá pa e echo ku su bukinan na Papiamento no ta bende, i apoyá pa Miep Diekman, Sonia a kuminsá skirbi na Hulandes. "Lieve Koningin, hierbij stuur ik mijn dochter" el a publiká na 1976. "Esei mi a pone riba kasèt un biaha ku mi tabata rabiá pa motibo di entre otro e trato ku hende muhé ta risibí di hende hòmber. Mi a yena 19 kasèt i for di nan mi a taip traha e buki".
Despues a sigui:
"Orkaan", na 1977
"Orkaan en Mayra", na 1980
"Ieder diertje zijn pleziertje", na 1983
i su último buki "Wonen in een glimlach". na 1985.
Aworaki Sonia tin dos idea pa un buki nobo: un di nan ta trata di dos mucha Hulandes ku ta sera konosí ku nos kustumbernan, i e otro ta trata e situashon sosial-ekonómiko difisil di un famia. E mester disidí ainda kua di dos ta mas apropiá pa e tempo ku nos ta biba aden aktualmente.

E idioma Hulandes

"Naturalmente ta mas dushi pa skirbi na Papiamento. Ohalá tin un bon kas editorial pa mi sigui skirbi na Papiamento i ku e hendenan ta kumpra tambe", ta Sonia su deseo.
Den e situashon aktual ta kumbini mas pa skirbi na Hulandes: "Mas hende ta haña sa di bo. Na Hulanda tin hopi Antiano ku ta haña chèns di kumpra bo buki."

"Ora e hendenan kuminsa kumpra buki na Papiamento, lo mi skirbi na Papiamento atrobe."

Un kas editorial ta hasi e skirbimento mas fasil; loke e autor tin ku hasi, ta sinta skirbi. E kas editorial mes ta perkura pa e buki bai libreria. Esei ta un alivio grandi, nos a komprondé. Pero e skirbimento na Hulandes tin su problemanan. Hopi biaha bo no por tradusi un kos na dushi Papiamento manera bo ta sintié, na Hulandes. Na mas perfekto Hulandes bo tradusié, mas e ta pèrdè su saus.
Sonia: "Kon bo tin ku tradusi: *e señora a pasa den un zut-zut pèrtá bai abou? De dame ging voorbij in een strakke jurk?*
I kiko bo ta hasi ku: *el a yanga drenta sala?*
Bo no por tradusié p'e keda bon".

E reakshon riba su obranan

Por lo general su bukinan na Hulandes ta kai hopi na agrado di e lesadónan.
"Na Hulanda nan a gusta *Lieve Koningin* ..., mientras ku na Kòrsou e hendenan a rabia. Te ainda, despues di kasi 10 aña, tin hende rabiá. Nan ta haña ku mi no mester a bisa kos di Yiu di Kòrsou asina bòt. Pero di otro banda tin hende ku sí a gust'e i ku ta haña ku mester bisa berdat.

"ohalá ... bon ... editoria... sigui sk... papiam...

Diasabra, dia 7 di sèptèmbe... tabatin un enkuentro esklusiv... Garmers. Nos tabatin dos ras...
1. Sonia ta bai bandoná Kòrsou... da pa un periodo di por lo...
2. Na aña 1975, esta eksaktame... publiká su promé buki.
Sonia su biahe ta den kurpa (d... Hulanda) i e ta den paketament... Beach Hotel na Kòrsou.
Sintá den sombra , riba e ter... olanan den nos orea, nos ta ko... su biahe, tokante su plannan... tokante su trabou literario.

tin un
kas
al pa mi
irbi na
nento!"

r último, Skol & Komunidat
o ku e eskritora konosí Sonia
on pa bishitá Sonia Garmers:
u i Antias i ta bai biba na Hulan-
menos tres aña.
ente 30 aña pasá, Sonia a skirbi i

dia 12 de sèptèmber e ta sali pa
to, p'esei nos ta palabrá na Avila

asa dje hotel i ku e zonido di e
nbersa tokante e motibonan di
na Hulanda i espesialmente

Nan ta haña ku ora bo ta skirbi, bo no mester tene kuenta ku e hendenan ta kontento ku bo si of no. Bo mester skirbi loke bo ta pensa i loke bo ta sinti. Ami no tin ningun problema ku *Lieve Koningin* ..., t'e hendenan ku ta rabiá tin problema".

Orkaan espesialmente e muchanan mala mucha ta gusta. Nan ta gusta ku Orkaan ta papia palabra malo. Tin hende ta haña ku tin muchu palabra malo aden. Sonia ta hari: "Nunka bo no sa kiko ta bon".

Sonia ta bisa ku riba *Orkaan en Mayra* e hendenan a reakshona ku un dulsura, hende grandi í mucha. Nan ke pa e storia sigui, nan ke sa si Orkaan i Mayra ta kasa, si nan ta haña yiu, ets.

Sonia mes ta masha kontento ku e buki aki.

Riba 18 di dèsember 1981 Sonia a risibí e *Nienke van Hichtumprijs* di *Jan Campertstichting* na Den Haag pa *Orkaan en Mayra.*

I aki a pasa un kos straño: un di e krítikonan tabata di opinion ku e buki no meresé e premio aki i ku ta pasobra Sonia ta Antiano el a haña e premio.

Un otro biaha ora ku Sonia no a kai den premio, un otro krítiko a bisa ku ta pasobra Sonia ta Antiano e no a haña e premio. Sonia ta hari ku smak i e ta puntra su mes ta ken i kiko e mester kere.

"Ora bo ta skirbi na Papiamento, bo ta haña krítika di bo hendenan so. E momento ku bo skirbi na Hulandes, bo por spera tur kos di mas malo, maske e buki ta bon. Di dos ta, ku nan no ta komprendé. Bo mester por wanta krítika, sino bo no por bai riba merkdao Hulandes."

"Si bo no por ku krítika, bo no mester drenta merkado Hulandes."

"E Hulandesnan no ta komprondé e kosnan di sintimento. Ta manera nos ta pensa mas ku sintimento. I esei ta pone ku nan no ta komprondé e esensia di loke nos kier bisa."

Di *Ieder diertje zijn pleziertje* e muchanan ta gusta "Chuchubi en haar kinderen", "Waarom er op Curaçao geen appels groeien" i na Hulanda nan ta gusta mas "De mannen van Sint Antonius".

Di *Wonen in een glimlach* ainda e no a haña hopi reakshon. Solamente di Pablo Walter den Napa. (Na momento di e kombersashon aki S&K nr. 6 ku e artíkulo di Wim Rutgers tabata na VAD ainda).

Un entrevista ku un eskritora antiano

Despues di a lesa e artíkulo di Pablo Walter, Sonia a papia ku Walter. Pablo Walter a haña e buki masha dushi, pero el a spera algo mas fuerte. Su alumnonan tambe tabata ke un buki ku kosnan ku ta pasa awendia, tokante situashonnan sosial i polítiko.

Sonia ta bisa ku kisas el a skirbi e buki mucho pa e Hulandesnan. "Den e buki aki mi kier a mustra riba e diferensia di e trabao na radio na Hulanda i aki. Na Hulanda bo ta haña kuanto plaka ku bo kier pa traha programa, i akinan pa kada programa bo mester buska sponsor. E sponsor tin bo den su man."

Pero segun Sonia Pablo Walters a lesa e buki un tiki purá. Pasobra "tussen de regels door" bo ta haña kos mas profundo. Tin basta kos sosial den e buki, p.e. kaminda Segundo ta hiba e mucha skol i busk'e, pasobra e mama ta malo. Sonia ta kere ku Pablo Walter a mira e kosnan romántiko so.

"Un otro kos tambe ku e no a mira, ta e departamento di notisia, kaminda e dos shonnan bieu ta hasi prèt pa lubida e notisianan fastioso ku ta drenta henter dia via teleks.

E idea di e buki ta pa mustra kon e trabou na radio ta. E trabou ta fastioso, pero dushi; ta manera ku ora bo ta traha na radio bo ta konta mas den komunidat."

Nos a ripará ku Sonia ta keda masha trankil bou di e krítikanan aki; e ta bisa lakóniko: "Si bo no por ku krítika, bo no mester drenta merkado Hulandes."

E proseso di skirbimento

Riba *Orkaan* Sonia a siña skirbi berdat. Sonia tin dos subrino masha mala mucha, ku ta hasi e kosnan di mas straño ku bo por imagina bo. E mes no tin yiu homber, p'esei el a bin riba e idea di skirbi un buki tokante un mucha homber.

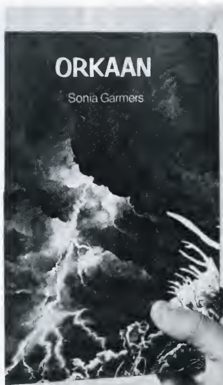
El a kuminsa nota tur e kosnan ku e →

subrinonan tabata hasi. Ora e tabatin basta kos skirbi, Miep Diekmann a bini. "Miep a duna mi konseho tékniko. Por ehempel el a bisa mi ku mi mester sa ken ta e mucha su mama, su tata, kuanto aña e tin, den kua bario e ta biba, kua skol e ta bai; el a splika mi kon mi mester parti e storia den kapítulo, kon mi mester traha e klimaks, ets. El a bisa mi ku ta un biaha so e ta siña mi, despues mi mester perkura pa mi sa. Tabata un trabou duru si, bo mester sinta pensa hopi, maske e buki mes no ta nada.
Pero ta promé biaha ku mi ta skirbi disipliná.
Ta otro ku traha un kuenta. Un kuenta, ta bou di palo bo ta sinta, drei traha un kuenta; esei ta fásil."
Skirbimento ta: skirbi, skirbi, kibra, benta 'fo, skirbi, lesa, kibra, benta 'fo, masha hopi bes."
"*Orkaan en Mayra;* mi a kana ku ne kasi un aña den mi kabes promé, mi a traha riba dje kasi seis luna, despues un ocho siman mas intensivo. A lo largo tabata manera ta un pelíkula ta pasa den mi kabes.
Skirbiendo bo ta siña skirbi, ketu bai tur dia.
Tin hende ku por skirbi un buki den un siman; ami no por ainda. Mi no ta kere ku mi ta yega asina leu dje lihé ei tampoko."

"Nos ta pensa mas ku sintimento, ku e Hulandesnan."

Estilo

"Cola Debrot a yega di bisa mi, ku Yiu di Kòrsou ta bon den diálogo. Mi ta kere ku esei ta berdat. Mi banda mas fuerte ta *konta i diálogo.*
Den *Orkaan en Mayra* Mayra ta konta di Hulanda. Sonia tabata kier pa e lesadó sa, ku no tur kos na Hulanda ta bon i bunita, manera ta parse den *Lieve Koningin* ... Sonia tabata kier pa e hendenan sa tambe kon nan ta trata bo. Pa konta esei el a hasi uso di e sistema di kasèt. Mayra ta *konta* di su eksperiensianan riba kasèt, loke Sonia ta haña mas fásil ku skirbi karta.
Den su bukinan tin hopi diálogo tambe. Pa deskribi e personahenan, pa laga nan papia i aktua natural i segun nan edat i karakter, mester opservá hopi. Ningun hende no ta papia ni hasi meskos ku un otro.
Su yiunan i nan amiganan el a opservá masha hopi: p.e. Bibi den *Wonen in een glimlach* ta papia manera su yiu Jeanine. "Mi ta kere ku mi ta kuminsa ku mira mi personahenan hunga un ròl, i despues mi ta bai skirbi."
Importante pues, segun Sonia, ta opserva, tene e wowo- i oreanan habrí tur ora. "I mi ta kere ku bo ta mira e kosnan mas profundo. Bo ta mas kaweta. Tur kos ku bo mira i tende, bo mester graba den e kabes. Pa mi no lubidá — mi tin un kabes di pal'i maishi — mi ta skirbi nan. Anto despues mi ta usa loke mi mester." P'esei semper Sonia ta kana ku su blòknot pa e skirbi tur kos grasioso ku e tende of mira. Nos por ripará den su obra, ku e ta usa nan tambe: humorismo ta hunga un papel hopi grandi.

Relashon entre su temanan i su eksperiensianan diario

Sonia ta hasi pues hopi uso di kosnan ku ta pasa rònt di dje. Su temanan tin hopi di aber ku e realidat den komunidat, di e kosnan mas chikito, manera e kosnan di mala mucha ku Orkaan ta hasi, te ku e kosnan mas grandi manera morto di Oom Chitu.
"Mi wela a biba semper ku mi, di dia ku mi a kasa. Mi wela a biba mas ku tur hende hunto ku mi. Pasobra mi kasá a bai despues di diestres aña, mi yiunan a bai, pero mi wela a keda. Anto e aña ei mi wela a muri. Mi kier a deskribí su morto komo un kos bunita, i mirando kon mi yiunan Jeanine i Diane a sinta kombersá ku mi wela, mi di: otro mucha tambe mester haña un idea kon morto por ta, ku morto no ta kos di tin miedo di dje. Pasobra ta un eksperiensia di mi mes, mi por a skirbié asina. Mi no kier a skirbié dramátiko, pasobra mi wela tabata un persona asina fuerte, meskos ku Oom Chitu, ku e no a bai drumi na kama warda morto bin. Pastor ta bini ku Santa Olio, e mes ta bis'e na unda e mester pon'e.
Mi kier a mustra tambe ku na Hulanda nos ta dependiente di e avion i di plaka pa por bini ora tin hende hopi malo den famia, yegando lat hopi biaha tambe."
Den tur su bukinan nos ta topa elemento autobiográfiko, pa mensioná algun: kasi tur kos den *Lieve Koningin, den Orkaan* p.e. e wela ku dos yonkuman (ta Sonia su otro wela) ku nan a karga den un sako hib'e otro banda di kaminda, den *Wonen in een glimlach* tin e trabou na radio (Sonia a traha na Radio Hoyer), e pagamento di skol sino nan ta mandabo kas (ta kos ku a pas'e), Polita (ta su wela).
Nos ta kere ku loke ta hasi Sonia Garmers su bukinan asina gustá, ta e echo ku e komunidat ku e ta deskribí ta asina bibo, realístiko i yen di humor ku e ta usa den su krítika riba e komunidat ei tambe.

Hulanda

Riba nos pregunta dikon Sonia ta bai Hulanda i kiko e ta bai hasi na Hulanda, e ta konta nos lo siguiente:
Sonia tin kuater yiu muher i tur kuater ta na Hulanda. Sonia ta wela tambe.
Su yiu muhé di mas chikito, Jeanine tin 21 aña, a kaba di bai pa studia pa apothekersassistente. I loke Sonia no a spera nunka ta, ku e lo a sinti asina tanto falta di Jeanine. "Mi a kere ku lo ta masha fasil. Tur dia mi tabata bisa: danki dios ku boso ta bai, ya mi ta keda trankil den mi kas. Pero for di dia ku el a bai, mi ta asina so, mi ta sinti su falta." P'esei Sonia a disidí di bai Jeanine su tras te ora e kaba.
Sonia ta di opinion ku un periodo afó ta positivo p'e, pasobra: "Nunka bo no ta kla. Mas bo kombersá ku hende, mas bo ta siña. I aya na Hulanda e hendenan ta papia mas ku otro tòg, ku aki na Kòrsou. Ta manera ku aki ningun hende no kier pa otro sa kiko nan ta hasiendo."
Na Hulanda Sonia no ta bai sinti man krusá sin hasi nada. Tin diferente plan konkreto:

"Skirbi un buki ta: skirbi, lesa, kibra, benta 'fo, mil i un biaha."

- Na Wereldomroep tin preparashon pa graba un programa pa siman na Papiamento, pa pasa aki na Antias.
- NCRV ta wardando pa mira si Veronica ta haña A-status; si no t'asina, NCRV ta haña mas ora. Sonia ta bai traha e ora ei den su programa *Rozegeur en Prikkeldraad,* un bes pa siman. Sonia tabatin e programa aki kaba den su promé periodo na Hulanda, entre 1977 i 1979; el a kosechá hopi éksito ku ne.
- Vrij Nederland kier pa Sonia skirbi un bes pa luna un artíkulo den e rúbrika "De Blauw Geruite Kiel".
- Sonia ta afiliá tambe na Stichting Schrijvers op School; via e fundashon aki e mester tene charla pa muchanan di skol.

Sonia konosé Hulanda un tiki kaba. Na 1971 i 1973 el a bai Hulanda ku vakashon. Den *Lieve Koningin* ... e ta skirbi masha positivo di Hulanda. Awor e ta haña su opinion tokante Hulanda, basá riba e dos vakansinan ei di kuarenta dia kada un, masha superfisial.
Di 1977 te prinsipio di 1979 el a biba na Hulanda i den e periodo aki el a siña konosé Hulanda mihó, el a bira mas krítiko. Di e opinion mas krítiko aki nos por lesa algo den *Orkaan en Mayra,* kaminda Mayra ta konta di Hulanda riba kasèt.

Manera nos ta mira aki, Sonia lo tin un programa basta okupá na Hulanda.
Nos ta spera sinseramente ku, apesar di esei, e sobra tempo pa sigui traha riba e buki nobo.
Pasobra e kombersashon aki a proba, ku en berdat Sonia ta un gran kontadó, ku un humorismo grandi. ●

(Kontinuá di pag. 9)

konosemento i pa stimulá nan motivashon, pa nan siña tokante desaroyonan nobo riba tereno di dunamento di les. No por spera di un hende ku despues di su estudio e ta keda na altura di lokual ta sosodé riba tereno di su profeshon.
Ta gobierno su deber i responsabilidat pa krea e posibilidat pa e rekapasitashon.

Falta di maneho

SIMAR ta kere den nos enseñansa básiko nos tabatin un situashon straño, ku ya tabata eksistí pa algun aña kaba. Esta; ku nos tin, tin biaha banda di otro, skolnan ku klasnan hopi grandi, 30 i piko mucha, i skolnan ku klasnan hopi chikito, esta di menos ku 10 mucha.
Konsiente di su responsabilidat, SIMAR a puntra atenshon di tanto direktiva di skol komo gobierno, ya for di basta aña kaba pa e situashon straño aki. Entre otro SIMAR a protestá fuertemente dia ku a disidí di traha e skol na AYO, pasobra ku e skol aki no tabata tin e nesesidat p'é. E skolnan di Paradera, Kadushi Largo i Sta. Cruz tabata sufisiente grandi pa karga tur e muchanan den e barionan ei. Aparte di esaki, nos a mustra direktivanan di skol i gobierno riba e punto straño ku sierto skolnan si ta haña hopi mucha i otro no. Ta dikon?? Mayornan ta di opinion ku sierto skolnan ta mihó ku otro i esei ta hasi ku nan ta preferá di manda nan muchanan e skol "mihó", asta si e skol aki ta basta leu di kas. SIMAR a bisa semper, ku ta responsabilidat di dunadó di trabou, pa garantisá ku e enseñansa ku ta duna na esun skol ta mes bon ku na e otro skol. Pa garantisá ku esun skol no tin menos material ku e otro, no tin edifisio menos kwidá ku e otro. Garantisá ku esun skol tin maestronan mes bon motivá i disipliná ku e otro skol.
No ta falta di maestro ku tin hopi klas chikito, pero ta falta di mal maneho di gobierno i direktiva di skol.
Ta pa motibo di falta di maneho durante añanan largo, awe gobierno i direktivanan di skol partikular ta tuma medida deskabeyá.
Nos ta kontra pa hisa benta i sera skol pa loko, pasobra ku lo tin mucho poko alumno na e skol ei. Ta nos opinion ku mester respetá e derecho di mayornan pa manda nan yiunan na e skol di nan gusto i alabes mester mantené e posibilidat ku kada mucha por sigui enseñansa den sú bario! Si gobierno i direktivanan di skol a laga un situashon straño eksistí pa aña, anto nan no por kere ku den algun siman di tempo, den purá i un poko rato prome ku vakansi, ta kore bin ku kambionan drástiko.

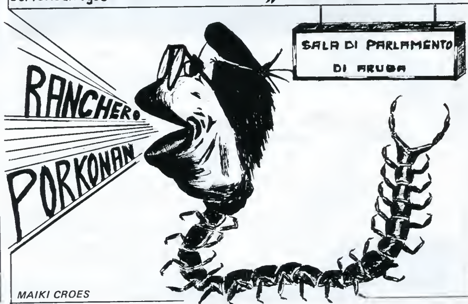
Medidanan lo kousa mas problema

Nos a tende algun polítiko, ku hopi tempo pasá tabata maestro, bisa ku ta masha bon posibel pa traha ku klasnan di 40 mucha. Nos ta bisa bon kla ku:
— tanten bo no hinka papiamento den skol
— tanten bo no duna e skol mas ayudo, den forma di ayudo profeshonal i konseho
— tanten bo no duna e maestronan un chèns pa refreská nan konosemento i keda altanto di desaroyonan nobo den tereno di enseñansa

— tanten bo no drecha e situashon di material, bukinan bieu i situashon póber den hopi skol aki na Aruba
— tanten bo no krea provishonnan ekstra pa yuda e muchanan ku problema na skol i kibra ku desigualdat den enseñansa.
— tanten ku nada di esaki sosodé, anto klas di mas ku 25 à 26 mucha lo resulta fatal.

Tene kuenta ku nó ta den skol só gobierno kier kòrta. Sí gobierno ta baha salarionan drástiko, si ta kita hende di trabou, si ta hisa kontribushon di biblioteka públiko, lo tin menos posibilidat pa muchanan lesa, pa muchanan forma nan mes mas amplio i tur esaki, kombiná ku klasnan demasiado grandi, lo resultá den konsekuensianan hopi grave.
Tene kuenta ku no ta den tur bario tin yen di yiunan di dokter, di hues i abogado ta biba. Tene kuenta ku tin diferensianan grandi den nos komunidat entre lokual esun famía por permití su mes i lokual e otro por permití su mes, pa loke ta trata formashon.
Por ta bon pa e polítikonan siña di e les ku gobierno hulandes a siña aña pasá. Algun tempo pasá gobierno hulandes a disidí di subi e kantidat di mucha pa klas. Pero, na mesun momento gobierno hulandes a introdusí tambe algun medidanan pa perkurá ku e muchanan ku tin mas problema den enseñansa, no haña e sla mas duro.
A duna skolnan unda hopi muchanan ku problema ta bai, maestronan ekstra. Asta ta asina ku pa augustus 1985 lo duna 500 i piko maestronan ekstra trabou, solamente pa yuda muchanan ku tin problema riba tereno di lesamento. I tur esaki den un pais unda nó ta usa un idioma straño na skol. Pero, a bin resulta, ku asta ku tur e medidanan èkstra aki, i asta ku tur e kwido ku en general tin pa e enseñansa na Hulanda, tòg mas mucha a keda sinta na Hulanda, kompará ku anteriormente. I tur esaki pa motibo di ku a hasi e klasnan mas grandi, lokual ku a resulta ku mas mucha a keda sinta.
Lokual finalmente a kosta gobierno tòg mas plaka.
Den numeronan benidero e komishon di enseñansa lo bin ku diferente artíkulo den kua lo trata entre otro e impakto di e medidanan riba kalidat di nos enseñansa básiko.
Nos ta supliká tur maestro ku traha den enseñansa básiko pa bin ku un kontribushon riba esaki. Duna nos e informashon tokante e konsekuensia di e medidanan den BO skol. ●

GREENPEACE

GREENPEACE WERD IN 1971 OPGERICHT TOEN DE EERSTE INCIDENTELE ACTIE 'DON'T MAKE A WAVE' TEGEN DE ATOOMPROEVEN VAN DE VERENIGDE STATEN BIJ ALASKA EEN VASTERE ORGANISATIEVORM VEREISTE, OMDAT MEN WEL WIST DAT HET NIET BIJ ÉÉN ACTIE KON BLIJVEN. DE STRIJD VOOR EEN 'GROENE AARDE', VOOR EEN SCHOON MILIEU, TEGEN DE VOORTGAANDE INDUSTRIËLE VERVUILING EN HET NATUURBEDERF MOEST DOORGAAN, DAT WAS DUIDELIJK VOOR DE JONGE CANADESE INITIATIEFNEMERS. GREENPEACE RICHT ZICH DAAROM TEGEN ATOOMPROEVEN, ZOWEL BOVENGRONDSE ALS ONDERGRONDSE; DE WALVISVANGST DIE DEZE DIERSOORT MET UITROEIING BEDREIGT; DE ZEEHONDENJACHT; HET AANTASTEN VAN ANDERE BEDREIGDE DIERSOORTEN; DE BOUW VAN MILIEUBEDERVENDE INDUSTRIEËN IN HET ALGEMEEN.

Het tot zinken brengen van de Rainbow Warrior op 10 juli jl. in de haven van Auckland in Nieuw-Zeeland is niet de eerste confrontatie tussen de Franse autoriteiten en de milieubeweging.
Het staat intussen immers vast dat de Franse geheime dienst D.G.S.E. verantwoordelijk was voor het bombarderen van het milieuschip.
Al in 1972 werd het Greenpeace-schip dat onder leiding stond van de Canadees David McTaggert in de Pacific bij het eiland Murora door een Franse mijnenveger geramd, toen men protesteerde tegen Franse kernproeven. Een jaar later werden David en zijn bemanning zelfs in elkaar geslagen door Franse marinemensen, waarbij David blijvend letsel opliep aan een oog; hij werd nagenoeg blind.
Doordat belastend filmmateriaal getoond kon worden had deze gebeurtenis politieke gevolgen, evenals de laatste aanslag die ministers noopte af te treden.
Vanuit Amsterdam is het Greenpeaceschip Gondwana, dat aanvankelijk werd uitgerust voor een expeditie naar Antarctica nu gereed gemaakt om de Rainbow Warrior bij de protesten tegen de aanstaande Franse kernproeven bij Murora te vervangen.
Op Curaçao werd daarom laatst een computer-gestuurde schotel gemonteerd om voortdurend communicatie via satellieten met de hele wereld mogelijk te maken.
Opnieuw zal de bemanning van 23 koppen, vergezeld van twaalf journalisten die diverse invloedrijke kranten vertegenwoordigen (o.a. Le Monde uit Parijs) proberen het de Fransen moeilijk te maken bij het uitvoeren van de ondergrondse kernproeven, die volgens de deskundigen even schadelijk zijn als de bovengrondse. Hoe zal het deze keer aflopen?

Antarctica

De voormalige in 1958 door Smit International gebouwde 58 meter lange zeesleepboot ELBE, met twee motoren van elk 1290 pk. is in Amsterdam gereed gemaakt voor een expeditie naar het Zuidpoolgebied. Het schip vaart onder Amerikaanse vlag, omdat het in Miami geregistreerd staat.
De boeg is versterkt met spanten en staalplaten, de schroef is tegen ijsschotsen beschermd, het koelsysteem werd aangepast aan de lage pooltemperatuur.
Het is mogelijk extra brandstof mee te nemen, er zijn speciale rubberboten en een sneeuwmobiel, kratten met materiaal dat het mogelijk maakt op Antarctica te kunnen bivakkeren, om daarmee de aantasting van dit immense natuurgebied te voorkomen.
Steeds meer landen laten hun oog vallen op dit gebied en willen er aanspraken op legitimeren door allerlei acties. Zo stuurt Argentinië zwangere moeders naar het Zuidpoolgebied, die daar bevallen. Met de geboren Antarcticanen wil men later aantonen dat Argentinië recht heeft op exploitatie van de immense rijkdommen die zich onder het ijs schijnen te bevinden.
Greenpeace wil een volledige bescherming van de Antarctische dieren- en plantenwereld; een bescherming van Antarctica in zijn totaliteit als 'wildernis'; slechts beperkt wetenschappelijk onderzoek, waarbij internationaal wordt samengewerkt, en openbaarheid van onderzoeksresultaten; geen nucleare of andere wapens, noch enigerlei militaire activiteit op Antarctica; geen mineralenexploitatie in de toekomst — daarom een verbod op alle activiteiten in deze richting.
Na de actie van de Gondwana bij Murora tegen de aanstaande Franse kernproeven, zal het schip van de Pacific koers zetten naar Antarctica.

Legende

De Noordamerikaanse Indianen hebben vanaf het begin veel waardering gehad voor het werk van de Greenpeace-beweging, omdat deze zich aanvankelijk richtte op de bescherming van de Canadese kust tegen de kernproeven van de Verenigde Staten.

De naam van het Greenpeace-schip 'Rainbow Warrior' was ontleend aan een oude legende van deze Indianen over de 'strijders van de regenboog':

"Eeuwen geleden voorspelde grootmoeder Vuuroog haar kleinzoon dat er eens een tijd zou komen dat de vogels uit de lucht zouden vallen, de vissen vergiftigd zouden zijn, het wild in de bossen dood zou neervallen en de zee zwart zou worden. Dat zou dan het gevolg zijn van de daden van de blanke man. Maar tegen die tijd zouden alle rassen en volkeren als strijders van de regenboog samenwerken om een einde te maken aan de vernietiging en de ontwijding van de aarde".

Als waardering voor Greenpeace in welke actie de Indianen de legende vervuld zagen, schonken ze de beweging een oude, heilige totemring. Deze totemring is het symbool van Greenpeace geworden. De ring werd kort na de oprichting van Greenpeace in Canada, door enkele Indianen aangeboden. De totem is een in hout gesneden afbeelding van een dier waarmee Indianen zich verwant voelen; de ringen worden wel aan een totempaal bevestigd.

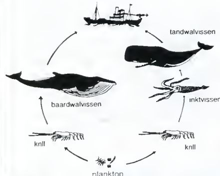

Walvisvangst

Over de walvis-acties van Greenpeace is een aardig jeugdboek verschenen, dat geschreven is door de bioloog Midas Dekker: HET WALVISMEER.

Een veertienjarige jongen, Menno Buunders, gaat in de grote vakantie met zijn oudere broer Adriaan, die archeoloog is, naar het Noordpoolgebied, waar de laatste een verkenningstocht moet uitvoeren voor een grote expeditie om gegevens te verzamelen over de zeventiende eeuwse walvisvaarders.

Via deze twee figuren lezen we dan in verhaalvorm over het leven aan de ijzige Noordpool, de Eskimo's en vooral de walvisvangst, zowel vroeger als nu. Er duikt natuurlijk een walvisvangende piraat op die ze niet kunnen verhinderen zijn prooi te doden. Ze raken zelfs in ernstige moeilijkheden, maar dank zij radio-contact met de Greenpeace-boot Sirius worden ze gered.

Maar daar gaat eerst nog weer een spannend avontuur aan vooraf, waarbij een zeldzaam grote Groenlandse walvis die veelal in een meer vertoeft dat in open verbinding met de zee staat (zie de titel), door de gezamenlijke inspanning van Menno, Adriaan en de mannen van de Sirius gered wordt.

Dekker gebruikt in dit jeugdboek nogal wat historische gegevens en veel biologische wetenswaardigheden. Maar hij slaagt er toch in daar een goed verhaal van te maken, waarin de doelstellingen en de daadwerkelijke acties van Greenpeace voor kinderen van twaalf jaar en ouder duidelijk centraal staan.

Midas Dekkers: ***Het walvismeer;*** *Meulenhoff, Amsterdam, 1982, 1984 (2).*

Jan L. Bos: ***Greenpeace;*** *Aktuele Onderwerpenserie, no. 1714 (1978).*

Deining: Greenpeace Kijk- en Leerschrift no. 1: ***Aarde, zee en walvis;*** *(uitgave van Deining, Antwoordnummer 1227, 1000 T M Amsterdam.)*

Zeereuzen en acrobaten; *Greenpeace-uitgave van Meulenhoff, Amsterdam, 1984.*

Greenpeace; *kwartaalblad, postbus 11026 - 1001 G A Amsterdam.*

Kernafval

De Greenpeace-woordvoerder Hans Guyt waarschuwde in een op Curaçao gegeven persconferentie tegen de plannen om in onze regio een plaats uit te zoeken voor het dumpen van kernafval. Deskundigen hebben een oceaangedeelte dat 600 km. ten noorden van Santo Domingo ligt als geschikt gebied daarvoor aanbevolen. Deze persconferentie heeft in elk geval wel tot gevolg gehad dat de Antilliaanse regering een wakend oog zal houden tijdens de Londense conferentie die aan deze problematiek gewijd zal zijn.

WILLEMSTAD — De bemanning van de "Green Peace", het actieschip van de gelijknamige milieu- organisatie dat moment... in de haven

WE HAD NOTHING WHATSOEVER TO DO WITH SINKIN THAT SHIP!

WILLEMSTAD — De Antilliaanse regering heeft de gevolmachtigde minister in Ne... opdracht gegeven de ... Regering te be... and met de ... in Lon...

Over komende vergadering in Londen

Green Peace vraagt onderhoud met Antilliaanse rege...

Greenp...

A Wh...tewash!

PARIJS — Het Greenpeaceship Rainbow Warrior is door kikvorsmannen van de Franse marine tot zinken gebracht in de Nieuwzeelandse haven Auckland. Dit in opdracht van Defensie- minister Hernu, zo meldt het doorgaans serieuze dagblad Le Monde. De daders zijn na de aanslag met een vliegtuig uit Nieuw Zeeland vertrokken.

Stinapa vreest voor toekomst toerisme

Hernandez moet radioacti... kwestie in Nederland bespreken

A quick and cor... the fatal bomb

The report had been ... potential bombshell. And in an un...

...Green Peace organisatie is van mening dat er ...

woordvoerder, en ... teur van de Nederlandse af...

GREENPEACE

Desaroyo tokante e "INPASSINGSREGELING AMBTENAREN"

Na yanuari 1986 e gobierno de Teritorio Insular di Aruba Antias Hulandes lo pasa pa Gobierno di e pais Aruba.
Esaki ta nifiká ku tur empleado públiko na Aruba sea esnan ku ta traha pa e pais Antias Hulandes (Landsambtenaren) of esnan ku ta traha pa Teritorio Insula di Aruba (Eilandsambtenaren) ta pasa pa e pais Aruba.
Pa por ehekuta esaki B.C. a instala e grupo di trabou insular pa maneho di personal ("Eilandelijke Werkgroep Personeelsbeleid") i tambe B.C. tin un konsehero pa asuntonan di personal.

E grupo di trabou, e konsehero i Gobierno Insular a produsi diferente nota. Nos por a pone man riba e siguientenan: '1e voorlopig concept inpassingsregeling' i 3 diferente 'inpassingsregeling'.
Tambe nos a haña e konsehonan di representantenan sindikal den e grupo di trabou (E.W.P.) i e konsehonan di e otro miembronan i e konsehero den e mesun grupo di trabou.
Pa kuminsa ku e konsehonan aki nos ta mira ku sindikatonan ta propone 3 sorto di komishon pa trata henter e asunto di kolokashon di e personal (Inpassing).

1. Un komishon ku lo krea un sistema di balota funshonnan (functiewaarderings-systeem) kompletamente nobo. Esaki lo wordo usa pa kita e diferensia ku ta eksisti entre e sistema di "Land" i esun di "Eiland".
2. Komishon di selekshon, ku lo tin komo tarea pa selekta kantidatonan pa vakaturanan i funshonnan nobo. Pero prome ku esei e komishon lo konseha B.C. e "schaal" ku lo ta mara na e funshonnan aki. Pa determina e "schaal" e komishon lo hasi uso di e sistema di balotashon nobo ku e prome komishon a traha.
3. Pa kada ministerio un komishon di kolokashon di personal. Kada komishon lo konseha e grupo di trabou kon pa koloka e personal di "Land" i "Eiland" den e departamentonan di e pais Aruba.

Den tur e komishonnan aki e sindikatonan lo tin representashon.

E konseho di e miembronan gubernamental i e konsehero di gobierno pa asuntonan di personal ta diferensia di sindikatonan den e siguiente puntonan:
No ta bini un sistema di balotashon nobo pa e funshon. Ta hasi uso di e sistema di "Eiland".

— Un komishon pa balota funshonnan "top" nobo i pa kolokashon den tur e funshonnan "top".
  E komishon lo selekta kandidatonan i lo konseha den kua 'schaal' nan lo bin kai.

Den e komishon aki lo no tin representashon sindikal pero sindikalismo por ta miembro di e komishon ora ta trata e 'schaal' ku kada funshon nobo o vakatura lo resibi.
Sindikato por papia ora ta konseha riba 'schaal', pero no ora ta konseha riba ken lo tin e "topfuncties".

For di e besluit pz 14276/14277 i fecha 22 di oktober 1984 nos ta mira ku B.C. ta nombra 2 komishon:

1. Un komishon pa selekta kandidato pa vakaturanan di hefenan i direktornan, den kual ta sinta:
   Sekretario di gobierno
   Diputado di personal
   Hefe di personeelszaken
   Konseheronan di personal
   E diputado bou kual e vakatura lo kai.

Aki no tin representashon sindikal.

2. Komishon pa konseha riba e schaal di hefenan i direktornan. Aki den tin:
   Sekretario di gobierno
   Diputado di personal
   Hefe personeelszaken
   Konsehero di personal
   Un representante sindikal

Pues B.C. no a sigui e konseho di sindikatonan i a bai mas leu. B.C. a nombra 2 diferente komishon pa trata e mesun vakaturanan.

Pa lokual ta trata e notanan traha pa B.C. nos ta kuminsa ku: "1e voorlopig concept inpassingsregeling" traha pa e grupo di trabou (E.W.P.).
Aki den ta wordo menshona ku tur hende lo mantene e "rang" i "bezoldiging" ku e tin segun e "bezoldigingsregeling" ku e ta kai aden riba 31 december 1985.
Aki pues no ta tene kuenta ku e diferensia ku tin entre "land" i "eiland".
Den e inpassingsregeling no. 1 nos ta mira un kambio den garantianan, e "rang" ta keda, pero ta kambia "bezoldiging" pa "schaal".
Pues si bo ta schaal X na "Land" bo ta keda ku schaal X den land Aruba, pero esei no kier men ku e "bezoldiging" lo keda meskos. E salario/entrada di e empleado lo por kambia.
Den kapitulo VI ta poni e prosedura di kolokashon (inpassingsprocedure).

1. Komishon di kolokashon di kada ministerio ta presenta nan konseho ku ta kontene:
   — kua personal ta bai over pa e pais Aruba.
   — kua personal lo kai den funshonnan kaminda tin personal di mas kaba.
   — kua personal ta proponí pa funshonnan nobo.
   — kua personal lo mester haña un trabou nobo.

No tin ningun menshon di kua personal lo mester di "om-, bij- of herscholing" manera den kapitulo V di e mesun inpasseringsregeling.

2. E komishon di kolokashon òf e hefe di departamento pa manda su proposishonnan pa e grupo di trabou.
3. E grupo di trabou ta entregá e proposishonan via e koordinado na B.C.
4. B.C. ta disidí promé ku 1 april '85 riba e proposishonnan.
5. E desishon di B.C. ta bai via di e grupo di trabou pa e personal di e ministerionan.
6. Empleadonan por entrega un karta di protesta dentro di un luna na e komishon di kolokashon, pero dirigí na B.C.
   E komishon di kolokashon lo por tende e protesta di e empleado, si esaki ta e deseo. E empleado pro tin ayudo di un otro den esaki.
7. E komishon di kolokashon ta konsehá B.C., via di e grupo di trabou, riba e protesta.
8. B.C. ta disidí definitivamente promé ku 1 juli 1985.

Na april 1985 ta aparesé Inpasseringsregeling nr. 2 aki den no tin menshon "at all" di garantianan pa rang, schaal of bezoldiging, nada di "opleiding en vorming" i mas kontraversial ta ku den kapitulo III ta aparese ku si tin mucho empleado pa e mesun trabou i ku bin resultá ku tur ta igual den "geschiktbaarheid en bekwaamheid", anto e kandidatonan ku ta den servisio di Teritorio Insular lo pasa pa e pais Aruba.
Esaki a kausa un bululu formal entre sindikatonan i Gobierno Insular. Tambe nos ta nota den kapitulo V punto 4 a kambia e fecha pa B.C. tuma desishon →

riba e proposishonnan pa 1 mei 1985 i den punto 8 e desishon definitivo ta kambia pa 1 augustus 1985.

Poko tempo despues ta bolbe aparesé un Inpasseringsregeling; esaki ta nr. 3. Esaki ta esun ku ta válido awor aki. E kontenido ta: kapitulo I Introdukshon.
Aki B.C. ta splika ku ta urgente pa tin klaridat riba e puntonan di salida ku B.C. ta usa pa kolokashon di e personal den e struktura nobo di gobierno.
Kapitulo II ta splika kiko ta un empleado publiko.
Esakinan ta empleadonan di "Land i Eiland" ku ta kai bou di
1. L.M.A.
2. Werkliedenverordening
3. Arbeidscontractanten
4. Arbeiders in losse dienst en werksters.
Nan tur mester tin un trabou fiho na Aruba; esnan ku ta "gedetacheerd" of "tijdelijk overgeplaatst" no ta wòrdo konsiderá di tin un trabou fiho na Aruba. Tambe ter beschikking gesteld manera Haven en Loodsdienst/A.P.A.

Kapitulo III ta menshoná e garantianan pa e empleado.
Tur hende lo mantene su "rang". E "bezoldiging" (salario) lo wòrdo determiná usando e sistema di pago di e pais Aruba, teniendo kuenta ku e "diensttijd" i "periodieke verhoging" den e "schaal" di e empleado.
Pues si bo tin schaal 8 ku 3 aña di servisio bo ta keda ku e mesun schaal i e mesun kantidat di aña di servisio segun "bezoldigingsregeling" di e pais Aruba. Pues empleadonan di "land" lo mester wòrde poní den e bezoldigingsregeling nobo i asina kita e diferensia di salario ku ta eksisti ku "Eiland".

Kapitulo IV ta duna un splikashon di e komishonnan instala pa regla e inpassing.

1. E grupo di trabou insular pa personal (E.W.P.);
— presidente: Hefe personeelszaken
— vice-presidente: chef onderafdeling Formatiezaken
— secretaris onderafdeling Formatiezaken
— SEPA representante
— NAPB representante
— GABA representante
— Konsehero pa asuntonan di personal

2. Komishon balotashon di funshonnan top nobo i pa nombrashon di funshonnan top
presidente:
Sekretario di Gobierno Insular
Diputado pa personal
Hefe personeelszaken
Konseheronan pa asunto di personal

No tin representashon sindikal, ni ta wordo hasi menshon di e desishonnan di B.C. di okt. 1984 kaminda no tin un sino dos komishon, un sin sindikato pa nombra e hefenan i e otro ku sindikatonan pa propone e "schaal" di e hefenan.

3. Komishon di kolokashon (Inpassingscommissies).
Pa kada portafolio gubernamental lo instala un komishon di kolokashon. E komishon ta konsisti di
— Un diputado apunta pa B.C.
— E (futuro) hefe o direktor di e departamento ku ta kai bou di e diputado
— E (wnd) hefe di e dept. di "Land"
— Un representante di Personeelszaken
— Un of mas representante di e empleadonan apunta dor di e sindikatonan den e grupo di trabou (E.W.P.)

E "diensten" ku lo tin inpassingscommissie ta:

Bureau Buitenlandse Betrekkingen
Centraal Bureau Personeel en Organisatie
Centraal Inkoop
Directie Wetgeving
Directie Openbare Orde en Veiligheid
Directie Handel en Industrie
Directie Financieën
Instituto di Cultura
Directie Onderwijs
Afdeling Voorlichting
Directie Sociale Zaken
Directie Arbeid
Dienst Landmeetkunde
Telecommunicatiedienst
Sekretariaat planning

Kapitulo V ta e reglanan di kolokashon. Dor di reorganisashon lo por tin kambionan den e funshon i trabounan di un sierto "rang". Pues bo ta keda ku bo rang, pero no nesesariamente e mesun funshon of e mesun trabounan.

Dependiendo di e situashon diferente regla lo konta:

1. E mesun trabou pa e mesun kantidat di hende of e mesun trabou pa e mesun persona.
Aki tur kos ta keda meskos.

2. E mesun trabou pa mucho hene.
Aki lo hasi un selekshon a base di "geschiktheid en bekwaamheid." Pues "eilandsambtenaren" no ta haña mas previlegio ku "landsambtenaren".
Pa esaki ta di suma importansia pa ambos tipo di empleado tin un representante den e "inpassingscommissie" pa defende nan kolega den e selekshonamento.
Pa esnan ku no tin trabou pa nan lo buska den e "dienst" of e ministerio pa un "passende functie". Si no por, lo buska trabou pa e empleado den un otro ministerio.
Si no tin "passende functies" ningun →

Grawata Literario

Bijgaand gedicht verscheen, vergezeld van enkele andere, ongeveer vijftien jaar geleden in een Antilliaans literair tijdschrift. Welke dichter-student verschool zich achter het pseudoniem Henry Tai?
Voor goede oplossingen stelt de redactie een boekenbon van fl. 25,- beschikbaar. Als er meer goede antwoorden zijn beslist het lot.

STEMMEN

Luisterend naar verre explosies
hoor ik vrouwengejammer en kinderengehuil
het verleden welt in mij op
en beseffend dat het bloed kruipt
waar het niet gaan kan
zal ik het verleden als een misdadigersketen
achter mij aan moeten slepen
daarom klinken de explosies
onverdraagzaam hard in mijn oren
er zijn geen ruggen noch muren
om achter te schuilen
hou op schreeuw ik
maar de verre en nadere stemmen
blijven klinken
onverbiddelijk

HENRY TAI

Gebouw Sociale Zaken

kaminda e empleado lo traha un kaminda den gobierno komo un persona ku mester di trabou nobo. Asina ku tin un vakatura e persona lo ta e prome ku ta bini na remarka pa e vakatura.
E personal aki lo wordo usa pa ora tin falta di hende pa motibo di malesa, overwerk ets. pa trabou diario nan ta kai bou di e chef di afdeling. Administrativamente nan ta kai bou di e funshonario di Personal di e ministerio.

3. E trabou ta kaduka kompletamente. Pa hefenan i funshonnan halto e empleado lo ta un kandidato pa e topfuncties den e komishon pa nomber hefenan.
   Otronan ta kai bou di areglo 2 aki riba menshona.

4. E trabou ta nobo òf tin mas trabou ku tin hende.
   E komishon di kolokashon òf e hefe ta presenta e kandidatonan pa funshonnan nobo bou di e nivel di direktor òf hefe.

   a. Aserkamento personal
   Pa un trabou nobo lo check ku e personal di "land" i "Eiland" si nan ta dispuesto pa e trabou. Si ta asina e lo bira un kandidato pa e selekshon a base di "geschiktheid en bekwaamheid"
   b. Solisitashon
   Ta posibel ku tin kandidatonan pa e puestonan nobo ku no ta konosi pa e inpassingscommissie ni na Personeelszaken. Pa evita esaki tur hende lo por solisita na Formatiezaken. Grupo di trabou lo traha lista di tur e puestonan disponibel.
   Ora ku e solisitashon ta un "overplaatsing", lo tin kontakto ku hefe di e departamento. Aki e probecho pa e empleado i e probecho pa e departamento lo wordo poni den balansa.

Kapitulo VI Edukashon i formashon

1. Personal ku no por wordo poni den un "passende functie" lo haña, si ta posibel, oportunidat pa "om-bij-of herscholing" pa mehora nan chensnan pa trabou.

2. Personal ku haña trabou lo por tin mester di mas edukashon i formashon mirando e tareanan nobo pa e pais Aruba.
   Adelantando riba un plan pa edukashon lo manda 10 empleado hasi "stage" na Hulanda na 1984.

Kapitulo VIII E prosedura di kolokashon

Esakinan ta meskos ku riba pagina 4 i 5.
punto 1.
no ta menshona kende ta bini na remarka pa edukashon i formashon
punto 4
ta kambia di 1 aprel 1985 pa "zo spoedig mogelijk".
B.C. ya a tuma desishon riba e proposishonnan di e komishonnan di kolokashon ku ta kla i a manda e desishonnan pa e empleadonan.
Mester nota ku ainda falta komishonnan di kolokashon pa sierto diensten i ku no a entrega ningun proposishon ainda.
punto 6
Esnan ku a haña e desishon di B.C., mester a entrega nan reakshon prome ku 27 september 1985.
Pero aki e empleado tin un problema serio, pasobra e desishon di B.C. ta menshona rang, schaal i dienstjaren, pero nada di e funshon, tareanan.
No tin klaridat riba e perspektiva pa karera na 1986.
punto 8
a wordo kambia pa prome ku 1 november 1985.

Hoort en zegt het voort aan alle vrouwelijke leerkrachten

Al meer dan 10 jaar heeft de Simar een werkgroep die zich bezig houdt met vrouwenzaken. Door het werk van deze groep is in de loop der jaren het een en ander veranderd in de positie van de vrouw.
Het is mogelijk geworden voor een zwangere vrouw om 6 weken voor en 6 weken na de bevalling zwangerschapsverlof te genieten.
Door de veranderingen in het L.M.A. kan nu ook de gehuwde vrouw in vaste dienst benoemd worden. In mei j.l. heeft de S.K.O.A. alle gehuwde vrouwen met meer dan 10 dienstjaren in vaste dienst benoemd.

Al deze jaren heeft de vrouwengroep zich erg ingezet om mee te werken aan het tot standkomen van deze veranderingen.
Er moet echter nog heel wat gedaan worden, vooral in de komende jaren, zodat vrouwenrechten niet wéér op de tocht komen te staan. We zullen dus erg alert moeten blijven. De groep heeft vooral in deze, aan veel verandering onderhevige tijd, versterking nodig.
U begrijpt dat het juist nu zeer belangrijk is om lid van de bond te zijn, want wie kan beter uw belangen behartigen dan de bond!
Dit jaar zijn de meeste vrouwen toch nog weer in dienst genomen, maar wat zal het komende jaar ons brengen???
Voelt u zich geroepen om voor uw eigen en ander vrouw's belangen op te komen? WORDT LID VAN DE BOND, BLIJF LID VAN DE BOND EN KOM UW VROUWENGROEP HELPEN!
Voor informatie kunt u zich elke werkdag wenden tot de secretaresse van de bond op het Simarkantoor of via tel. 24219.

Werkgroep Vrouwenzaken

OPROEP

tot het bijwonen van de

ALGEMENE JAARVERGADERING VAN DE SIMAR

op

VRIJDAG 25 oktober 1985

om 20.00 uur in het SIMAR-gebouw

AGENDA

1. Opening
2. Mededelingen
3. Notulen
4. Jaarverslag sekretaris
5. Financieel verslag penningmeester
   a. Verslag kaskommissie
   b. Begroting
6. Bestuursverkiezing
7. Benoeming kaskommissie
8. Rondvraag
9. Sluiting

ad. 6: 3 bestuursleden zullen aftreden.

Het hoofdbestuur van de SIMAR

U als lid bent medeverantwoordelijk voor het voortbestaan van onze bond.

EEN BOND ZONDER BESTUUR IS TOT ONDERGANG GEDOEMD!!!!

Mester spar. Ya bo sa e pakiko.

Oranjestad
Algemene Bank Nederland
Nassaustraat 89
Telefoon 21515, 21517

San Nicolas
Algemene Bank Nederland
Bernard v.d. Veen Zeppenfeldtstraat 58
Telefoon 45090, 45091

ABN Bank

buro arends
praktijkopleidingen

aruba arendstraat 9 tel 23515
curacao scharlooweg 75 tel 612470

Yama pidi bo folder ku informashon tokante nos kursonan:

MIDDLE MANAGEMENT (ISW)
TIME-MANAGEMENT
SUPERVISHON PROFESIONAL
MANAGEMENT ASSISTENT (ISW)
NOTULEREN
MARKETING PRAKTIJK

un lider no ta nase, e ta wordu forma.

van dorp aruba n.v.
NASSAUSTRAAT 77
TEL. 23076 - 21411

Uw speciaalzaak voor schoolartikelen van kwaliteitsmerken, zoals:

Edding	✱ *Transferletters en viltstiften*
Faber Castell	✱ *Potloden, linialen, sjablonen etc.*
Rotring	✱ *Techn. tekenmaterialen*
Pilot	✱ *Viltstiften*
Lucra	✱ *Cahiers en ringbandvullingen*
Herma	✱ *Etiketten*

net even...
iets beter

Grieperig? **DOKTER!**
Medicijnen? **APOTHEKER!**
Juridisch advies? **ADVOCAAT!**

VOOR AL UW VERZEKERINGEN:

A.F.Aponte
TEL. 24228-27528
uw deskundige verzekeringsagent
Ook voor de meest voordelige reis- en bagageverzekering

Bo kier kambia bo kushina of bo mester un kushina pa bo kas nobo.
PETFALIM por entrega bo kushina:

1. Na midi cu bo kier.
2. Materiaal:
   Masivo eiken-grenen,
   Plywood ku formika den mas ku 60 kolor.
3. 10 modelo di porta.
4. Ku labaplato y kraanchi.
5. Ladenbestek.
6. Tur e kashinan ta fura paden y sera patras contra insectos.
7. Kushina ta bin knock down y bo mes por arme den un dia.
8. Bon scharnier y mechanismo pa lachinan.
9. Nos mes ta midi y pinta e kushina pa bo.
10. Entrega den 10 siman.

Jama nos of traha un sita sin ningun kompromiso.
Nos ta keda den Druivenstraat 8

ARUBA LUMBER N.V.
(kura di Juul Nieuw),
Dakota, Tel. 23194

Keda bon informá

LESA
EXTRA

E korant ku informashon obhetivo

MARGRIETSTRAAT 3
TEL. 28820
28566
28990

OPVALLEND EN GRACIEUS

Laat uw sieraden verzorgen door DE deskundige op dit gebied:

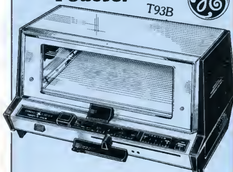
Lucor Jewelers

HENDRIKSTR. 5 - TEL. 26765

GE Toast-R-Oven™ Toaster

T93B

WIMCO

ORANJESTAD
Tel. 21381-22958-22959

SAN NICOLAS
Tel. 45061-45162

Door pops open automatically to serve 2 slices of toast. Bakes. Top Browns.